

Odlingslotter på bostadsgård

Sammanfattning

Det här är en sammanställning av de mål, delmål och strategier som ligger till grund för strukturplanen för Hovsjö. En vision för stadsdelens utveckling har tagits fram som grundar sig på Översiktsplanen, Utbyggnadsstrategin samt en analys av nuläget. Visionen ”Hovsjö är en välkomnande stadsdel som erbjuder ett gott, hållbart vardagsliv med ett levande centrum i hjärtat av ett grönt rekreations- och aktivitetsutbud”, syftar till att området ska förtätas med både bostäder och verksamheter och bli en mer integrerad del av Södertälje, samtidigt som stadsdelens unika karaktär som ett bostadsområde med stor närhet till naturen behålls. Befintliga vistelse- och kulturmiljöer som är identitetsskapande för Hovsjö ska utvecklas med varsamhet. På så sätt blir Hovsjö en fortsatt attraktiv plats att bo, verka och vistas i samtidigt som stadsdelen kan växa och bli en tyngdpunkt i Södertälje där områdets mer urbana kvaliteter tillvaratas och stärks.

Med utgångspunkt i visionen har sex huvudmål tagits fram och presenteras på sidorna 8–19. De har i sin tur brutits ner i mer specifika delmål, utifrån målen har sedan konkreta strategier formulerats som förtydligar hur strukturplanen för Hovsjö ska uppfylla visionen om en hållbar utveckling av området.

För målformuleringarna är ett långsiktigt perspektiv viktigt, måluppfyllnad kräver därför en kontinuitet i arbetet och att många små steg tas i samma riktning. Därför behövs strategier som adresserar både den lilla skalan och

den stora, med ett genomförandeperspektiv såväl i närtid som på lång sikt. Baserat på visionen, målen och delmålen har fem strategier formulerats, som övergripande beskriver hur förtätningen och utvecklingen av Hovsjös fysiska miljö bidrar till att uppnå visionen.

Förtätning och utveckling tar ofta tid, men det finns en stor potential i utvecklingen av Hovsjös offentliga miljöer då dessa inte kräver planarbete. Som en del i arbetet med strukturplanen har en Åtgärdslista tagits fram (se bilaga 9) som syftar till att ge exempel på möjliga åtgärder som går att göra på relativt kort sikt och som inte kräver planändring. Dessa kan ligga till underlag inför kommande mål och budgetarbete för kommunens förvaltningar och enheter.

Hållbarhet kan bara uppnås om ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter samverkar. Vid genomförandet av strukturplanen är det därför viktigt att beakta ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv, där det ekologiska perspektivet är utgångspunkten, det planetära ramverk som vi behöver förstå och respektera. Hur vi använder och utformar den fysiska miljön idag påverkar livsmiljön och livsvillkoren för invånare både idag och i framtiden. Strukturplanen har därför tagits fram i enlighet med Förenta Nationernas (FN) globala mål för en hållbar utveckling och de miljömål som Sverige har förbundit sig att uppnå innan 2030.

Innehåll

Agenda 2030	5
Vision	6
<i>Hovsjö växer</i>	7
Mål och delmål	8
1. Hovsjö är en stadsdel som erbjuder ett rikt socialt vardagsliv	8
2. Hovsjös naturvärden tas tillvara och utvecklas	10
3. Hållbart resande prioriteras i Hovsjö	12
4. Hovsjös stadsbyggnad och arkitektur utgår från en attraktiv och hållbar vardagsmiljö	14
5. Hovsjö som resurssmart stadsdel	16
6. Hovsjö utvecklas genom delaktighet och samverkan	18

Strategier

20

Layout, kartor, illustrationer & foton

Illustrationer: Josefina Söderberg

Foto sid 5 och 8, Södertälje kommun/Pontus Orre

Foto sid 13, Josefina Söderberg

Södertälje Kommun (om inget annat anges)

Mellan flerbostadshusen löper ett allmänt tillgängligt gångstråk

Agenda 2030

Södertälje kommuns hållbarhetsarbete utgår från Agenda 2030, som är en färdplan mot en hållbar värld, med 17 mål för hållbar utveckling. Agenda 2030 syftar till att minska fattigdom, orättvisor och ojämlikheter och att vända klimatkrisen under det kommande decenniet. Målen är globala men bygger på att de implementeras på lokal nivå för att skapa en hållbar värld för alla. Södertälje har ett ansvar att inom sitt påverkansområde se till att målen förverkligas. I strukturplanen för Hovsjö har vi valt att utgå från sex globala mål som särskilt berörs.

Bekämpa klimatförändringarna

”Klimatförändringarna är ett verkligt och obestriddigt hot mot hela vår civilisation. Genom utbildning, innovation och efterlevnad av våra klimatförpliktelser kan vi göra nödvändiga förändringar för att skydda planeten.”

Hållbara städer och samhällen

”Växande städer kan skapa nya möjligheter för ekonomisk tillväxt, men kan också bidra till ökade sociala klyftor och påfrestningar på ekosystem. Den snabba och stora inflyttningen till städer ställer nya krav som behöver bemötas på ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt.”

God hälsa och välbefinnande

”God hälsa är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att nå sin fulla potential och att bidra till samhällets utveckling. Människors hälsa påverkas av ekonomiska, ekologiska och sociala faktorer och målet inkluderar alla dimensioner och människor i alla åldrar.”

Minskad ojämlikhet

”Grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande i samhället. Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter och möjligheter oberoende av t.ex. kön, etnicitet, religion, funktionsvariation, ålder och annan ställning. Även om många länder har haft en positiv ekonomisk utveckling med minskad fattigdom under de senaste decennierna, så har klyftorna ökat både inom och mellan länder. Jämlikhet minskar risken för konflikter och främjar alla människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen.”

Jämställdhet

”Jämställdhet mellan kvinnor och män är en förutsättning för en hållbar och fredlig utveckling. Jämställdhet handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser. Alla former av våld, diskriminering och skadliga sedvänjor mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som hela samhället. Det har bevisats om och om igen att politisk, ekonomisk och social jämlikhet mellan kvinnor och män bidrar till alla dimensioner av hållbar utveckling.”

Ekosystem och biologisk mångfald

”Hållbara ekosystem och biologisk mångfald är grunden för vårt liv på jorden. Att tillgodose mänsklighetens behov av livsmedel, energi, vatten, mineraler och råmaterial utan att skada den biologiska mångfalden och säkerställa hållbart nyttjande ekosystemtjänster är en avgörande utmaning för vår överlevnad.”

Vid genomförandet av samtliga delar av strukturplanen är det viktigt att beakta ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv. Där den ekologiska hållbarheten är utgångspunkten, det planetära ramverk som vi behöver förstå och respektera.

Fontänen i Hovsjöparken uppskattas av stora som små. Foto: Södertälje kommun/Pontus Orre

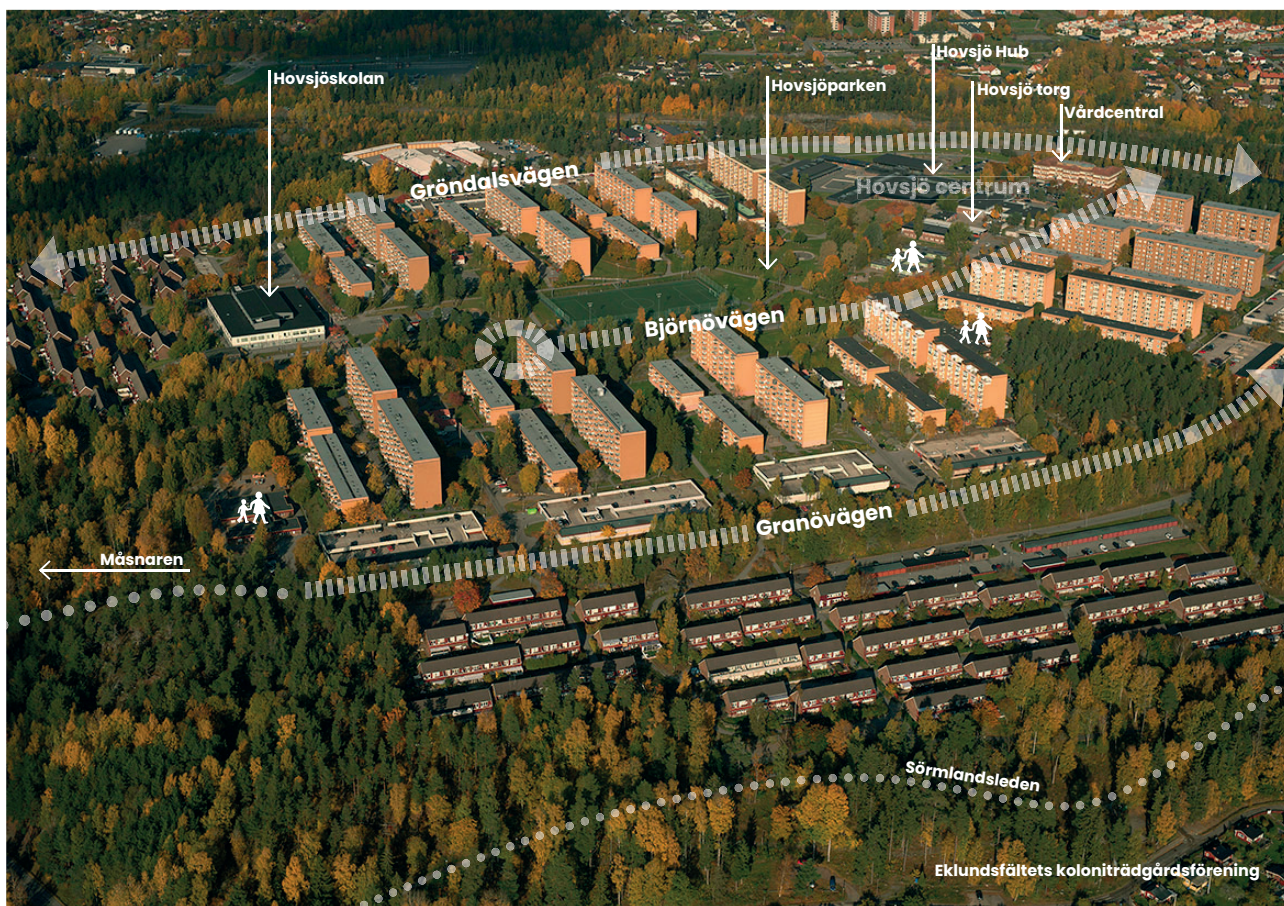
Vision

Hovsjö är en välkomnande stadsdel som erbjuder ett gott, hållbart vardagsliv med ett levande centrum i hjärtat av ett grönt rekreations- och aktivitetsutbud.

Utbyggnaden av Hovsjö bygger vidare på stadsdelens befintliga kvaliteter. Samspelet mellan den byggda miljön och det omkringliggande landskapet är den övergripande målsättningen för den fortsatta utbygganden. Områdets unika kvaliteter tillgängliggörs och bättre åtkomst ska skapas till sjön Måsnaren och den omkringliggande naturen. Hovsjö är ett bostadsområde nära naturen som är variationsrik med motionsspår i Gröndal, strövområden i Vasaskogen, odlingslandskapet i Tveta och friluftsområden vid Eklundsnäs och Tveta samt promenadstråk runt sjön Måsnaren som binder samman flera naturområden. I mötet mellan natur och bebyggelse ska stor omsorg läggas så viktiga arter skyddas och värdefull natur bevaras eller utvecklas.

I bebyggelsen eftersträvas en blandning av olika bostadsformer som tilltalar en bred grupp människor och som gör det möjligt att bo kvar i Hovsjö oavsett skede i livet. Stadsdelens kvaliteter synliggörs och tillvaratas i stadsbilden genom bland annat siktlinjer, strategiska platsbildningar i form av exempelvis torg och parker och belysning. Utveckling av befintliga kvaliteter görs också genom att nya förutsättningar kan både framhäva och förstärka särdrag. Viktiga byggnader som används av många ges en framträdande roll i den byggda miljön och blir identitetsskapande för området.

I Hovsjö ska det finnas miljöer som lockar både barn, unga och vuxna till lek och rörelse vilket bidrar till ett hälso- och liv. Hovsjö är rent, tryggt och snyggt och det är lätt att göra hållbara val då det är nära till vardagsservice och finns bra fysiska kopplingar och kollektivtrafikförbindelser till det större utbudet i Södertälje centrum.

Flygfoto över Hovsjö bostadsområde

Hovsjö växer

- Hovsjö ska vara väl synligt och fysiskt integrerat med omkringliggande stadsdelar och centrala Södertälje för korta fysiska såväl som mentala avstånd.
- Hovsjö ska vara en stadsdel där människor har goda förutsättningar att leva ett hållbart vardagsliv.
- Hovsjö ska erbjuda flera sorters boenden där upplåtelseformer, storlek och uttryck ska passa för en befolknings olika behov.
- Hovsjö centrum ska innehålla en blandning av service, verksamheter och bostäder för fler rörelser och ökad mänsklig närvaro under större delen av dygnet.
- Hovsjö ska förtätas så att platsens förutsättningar och områdets moderna kulturmiljövärden tas tillvara och synliggörs.
- Hovsjöparken ska erbjuda platser för både aktivitet och vila som gestaltas omsorgsfullt för att parken ska kunna användas av hovsjöbor i olika åldersgrupper, könstillhörighet och med funktionsvariation under hela året och under olika tider på dygnet.
- Genom utblickar, stråk och mötesplatser skapas samband dels mellan naturen och den byggda miljön i Hovsjö och dels mellan olika naturområden.
- Hovsjö ska präglas av att stor omsorg har lagts i mötet mellan byggd miljö och naturmark.

Mål

1 Hovsjö är en stadsdel som erbjuder ett rikt socialt vardagsliv

Hovsjö är en välkomnande, naturnära stadsdel där människor och verksamheter tillsammans bidrar till att skapa en trygg och attraktiv vardagsmiljö för alla och som inbjuder till vistelse året runt.

Hovsjöparken ligger trafikskyddat i hjärtat av bostadsområdet. Foto: Södertälje kommun/Pontus Orre

Globala mål som berörs:

Syfte:

Utvecklingen av Hovsjö ska säkerställa en attraktiv livsmiljö som både främjar en hållbar vardag och samtidigt skapar förutsättningar för en god fysisk såväl som psykisk hälsa, där boende, verksamma och besökare kan vistas på lika villkor.

Bakgrund:

Dagens centrum består mestadels av verksamheter, vilket gör att området främst används under kontorstid och har därefter en begränsad användning. I kombination med utformningen av Hovsjöcentrum och Hovsjö torg, som har en sluten, inåtvänd struktur med många baksidor mot publika stråk och Hovsjöparken så upplevs området som otryggt och svåröverblickbart av många i Hovsjö. Detsamma gäller också delar av den omkringliggande naturen där gång- och cykelstråken passerar området. Gång- och cykelstråken som otrygga på grund av höga träd som står tätt och inte tillräckligt bra belysning samt långa avstånd till intilliggande bebyggelse. Den centrala parken är väldigt uppskattad av många hovsjöbor men har ett begrän-

sat innehåll, det finns en uppskattad fontän intill vilken det finns några få sittplatser. I övrigt domineras parken av en fotbollsplan och öppna gräsytor som delvis kantas av några större träd. Skyfallskartering visar att parken är en lågpunkt och riskerar att översvämmas vid kraftiga regn. Stora delar av Hovsjö har ett påtagligt slitage, både inom privatägda och offentliga ytor, vilket också kan bidra till känslan av otrygghet då det signalerar att platsen inte är omhändertagen. Stadsdelen behöver rustas upp, främst utemiljöerna så som Hovsjöparken, centrumstråket och Hovsjö torg. Exempelvis kan plantering, bättre belysning och nya sittplatser som kontinuerligt efterhålls bidra till ett mer attraktivt område och ökad trivsel samt upplevd trygghet. En upprustning kan leda till mindre problematik med nedskräpning och vandalisering då människor tenderar till att vara mer rädda om det som upplevs fint och omhändertaget.

Delmål:

1.1 Ett levande och tryggt centrum

Hovsjö centrum ska vara en tydlig entré till stadsdelen och ha ett tillfredsställande och varierande utbud av verksamheter och service som utgör stöd för ett fungerande vardagsliv, så som kiosker, restauranger, caféer, matbutik, bibliotek, fritidsgård, vårdcentral och förskola. En blandning av verksamheter, service och bostäder i centrum ger liv och rörelse längs med gator och platser under större delen av dygnet. De många olika verksamheterna ger liv åt bottenvåningarna under arbetstid, främst de vid torg och längs med centrumstråket och bostäderna bidrar till rörelser och närvaro efter arbetstid. Torg och centrumstråk ska erbjuda olika sittplatser i både sol och skugga, vackra planteringar, funktionsbelysning såväl som estetisk belysning och vara attraktiva målpunkter för både boende såväl som besökare.

1.2 Attraktiva platser för alla

Hovsjö är en stadsdel med många invånare vars olika behov behöver tillgodoses i det offentliga rummet. Parker och torg behöver säkerställa att det finns innehåll för olika åldersgrupper, till exempel för barn och unga, vid utformningen av uterummen i Hovsjö ska det även säkerställas att tjejer och kvinnor ges plats och känner sig trygga i det offentliga rummet dygnet runt, året runt. Både Hovsjö-parken såväl som torgen ska vara tillgängliga för äldre och människor med funktionsvariation. Det ska finnas platser för alla, men dessa behöver inte alltid samsas om ytan, exempelvis bör inte platser för lek placeras intill platser för lugn och vila. Bättre att då skapa platser som är attraktiva och som söks upp för just det ändamål som finns där. Attraktiva, trygga platser och stråk ska tillskapas som utgör och leder till målpunkter med aktiviteter som attraherar olika besökare till Hovsjö.

1.3 Stråk och platser för aktivitet och rekreation

Hovsjös närhet till flera rekreations- och motionsstråk men även badplatser och kulturlandskap ska tillgängliggöras och lyftas fram genom skyltning, nya och förbättrade kopplingar och entréer samt belysning så fler kan ta del av det som redan finns. Parkytor och rekreationsområden ska erbjuda goda möjligheter till idrott och motion för avkoppling och förbättrad folkhälsa där utegym och andra aktivitetsytor ska finnas tillgängliga inom och i anslutning till stadsdelen för att stimulera till ökad rörlighet. Även inom den mer urbana miljön kan platser skapas som uppmuntrar barn till rörelse så att det finns god tillgång för aktivitet och rörelse nära den egna bostaden, men också på torget och längs med centrumstråket där många vistas.

1.4 Ren, snygg och trygg stadsdel för boende och besökare

Hovsjö ska vara en stadsdel som både boende, brukare och besökare känner sig trygga att vistas i. Studier visar att skräp föder skräp, som leder till klotter och skadegörelse, som i sin tur leder till otrygghet. Därför är det viktigt med ett aktivt underhåll, synliga papperskorgar i rätt storlek och snabbt agerande mot nedskräpning för att motverka otrygghet och istället bidra till ökad trivsel. Den byggda strukturen ska eftersträva tydliga stråk och öppna, väl gestaltade och upplysta platser för ökad läsbarhet av rummet, att känna sig sedd och därmed bidra till upplevd trygghet. En blandning av bostäder, service och andra verksamheter i Hovsjö centrum bidrar till tryggheten genom ökad användning där fler människor vistas och rör sig, även under kvällar och helger. Offentliga platser utformas så att alla känner sig trygga och välkomna under dygnets alla timmar och olika årstider. Den omkringliggande naturen är en stor tillgång för området och trygghetsskapande åtgärder i form av gallring och bättre belysning längs med stråken och en upprustning av gång- och cykeltunnlarna bidrar till att fler är bekväma med att röra sig i naturen.

1.5 Odlar för ökad livskvalitet

Hovsjö ska erbjuda möjligheter till odling som fungerar både som ett medel att främja hälsa samt för att bidra med sociala och estetiska kvaliteter. Odlar kan ordnas på allmän plats, av mer eller mindre permanent karaktär, eller i privata och gemensamma odlingsytor inom kvartersmark.

2 Hovsjös naturvärden tas tillvara och utvecklas

Hovsjö är rikt på olika parker och naturmiljöer med plats för både aktiviteter och rekreation, vilket bidrar till en social och mer hälsosam vardag för boende såväl som för besökare. De gröna rummen bidrar till att stärka och bevara naturvärden och ekosystemtjänster för en ökad ekologisk hållbarhet.

Vid Eklundsnäs finns plats för både lek, aktivitet och rekreation intill Måsnaren.

Globala mål som berörs:

Syfte

För att Hovsjö ska utvecklas till att bli en hållbar stadsdel behöver de gröna rummen och den variationsrika naturen värnas, utvecklas och kompletteras för att bevara naturvärden, stärka ekosystemtjänster samt bidra till en ökad ekologisk tålighet och hållbarhet på lång sikt.

Bakgrund

Hovsjö är en stadsdel där den omkringliggande naturen har visat sig innehålla höga naturvärden, rödlistade arter, viktiga habitat för pollinatörer och flera ekosystemtjänster. För att skapa en hållbar stadsdel behöver dessa skyddas och även förstärkas. För att fler ska förstå varför träd behövs, varför habitat för pollinatörer är viktigt och varför värdefull naturmiljö behöver skyddas ska informationsskyltar tas fram så boende såväl som besökare kan lära sig om naturmiljön och förstå hur människan är beroende av naturen. De många grönyrtorna i Hovsjö är också en viktig resurs för att hantera kommande klimatförändringar så som ökad nederbörd och skyfall, värmeböljor och torka, bryta vind samt att habitat för pollinatörer finns. Stora naturtytor medför en bättre beredskap för att hantera ett föränderligt klimat. Det medför både att ett mer effektivt markutnyttjande behövs vid nybyggnation och att försöka

undvika att ta alltför mycket naturmark i anspråk vid förtätning.

Områdets stadsdelspark, Hovsjöparken, utgör stadsdelens gröna hjärta. Parken med sitt trafikskyddade, centrala läge är karaktärsskapande och får inte exploateras. Hovsjö har idag relativt lite parkyta per invånare och då en förtätning av området medför fler invånare och ett ökat slitage på befintlig parkmark är det nödvändigt att säkerställa fler parktytor. Stor potential finns i den intilliggande närnaturen som kan tillgängliggöras och utvecklas, men med hänsyn till djur och natur.

Delmål:

2.1 Kommunicera naturvärden och ekosystemtjänster

Den stora artrikedomen med flera ekosystemtjänster inom Hovsjö ska tydliggöras och kommuniceras för boende och besökare genom exempelvis skyltar och naturvandringar där beroenderelationen mellan natur och människor ska framgå.

2.2 Ta hänsyn till djur och natur

I Hovsjö ska platser som tillskapas inom och i anslutning till naturmiljöerna för mänsklig vistelse göras med hänsyn till djur och natur. Det gäller både för tillkommande byggnation, nya parker och stråk samt upprustning av befintliga miljöer. Människors välmående och önskan efter bland annat upplysta miljöer kan ibland vara en konflikt med växter och djurs behov, där avvägningar, anpassningar och kompensationsåtgärder behöver göras från fall till fall för att hitta bästa möjliga lösning.

2.3 Hovsjö anpassas för ett förändrat klimat

Hovsjö ska vara ett föredöme i fråga om att minimera påverkan på klimatet. För stora delar av denna klimatanpassning utgör grönyttorna en viktig och naturlig resurs för fördröjning och rening av dagvatten, infiltration till grundvatten, motverka värmeböljor, bryta vind och utgöra habitat till pollinatörer. Avseende de klimatförändringar som ändå kan förväntas ske ska området gestaltas och anpassas med beredskap för att kunna hantera såväl skyfall som vindar, torka och värmeböljor. Offentliga platser behöver därför gestaltas för flexibel användning där ytor också kan fungera som uppsamlade bassäng vid skyfall.

2.4 Bevara, tillskapa och utveckla parker, och stråk i Hovsjö

Hovsjös parktytor ska utökas för att kunna tillgodose en växande befolkning. Stor potential finns i att utveckla del av den intilliggande närnaturen till park och samtidigt tillgängliggöra det som redan finns i området. Vistelseytor och stråk i närnaturen ska utformas med hänsyn till natur och habitat. Bättre fysiska kopplingar ska tillskapas mellan Hovsjö och Måsnaren, Hovsjö och Gröndals Motionsspår, Hovsjö och Vasaskogen samt mellan Hovsjö och Eklundsnäs.

2.5 Byggnader anpassas för att stärka grönstrukturen

I förtätningen av Hovsjö ska byggnaderna eftersträva att också stärka stadsdelens grönstruktur. Gröna lösningar med vegetation på tak och fasader är ett sätt att kompensera och komplettera grönstrukturen då förtätning bidrar till mer hårdgjorda ytor. Möjligheten att integrera gröna lösningar i arkitekturen ska tas med som en förutsättning tidigt i gestaltungsprocessen. Gröna lösningar på byggnader ersätter inte gröna bostadsgårdar eller platser för vistelse som ska planeras med goda ljusförhållanden och planteringsdjup som möjliggör träd och annan vegetation. Även gårdar till skolor och förskolor ska uppnå dessa kvaliteter och ha en storlek som är rimlig för det antal personer som ska vistas där.

3 Hållbart resande prioriteras i Hovsjö

Till, från och inom Hovsjö är gång-, cykel- och kollektivtrafik det enkla och självklara sättet att ta sig runt.

Globala mål som berörs:

Syfte

Hovsjö ska vara en stadsdel där goda möjligheter till hållbara resor ska säkerställas för ett minskat bilberoende. Gång och cykel prioriteras inom området för en mer attraktiv miljö, men också för att uppmuntra till och underlätta för hållbara val. Det skapar också bättre förutsättningar för barn att kunna röra sig tryggt i sin stadsdel.

Bakgrund

Hovsjö är ett en stadsdel som i stor utsträckning utformats utifrån bilen, där stora markytor i både Hovsjö centrum och längs med Gröndalsvägen och Granövägen upptas av bilparkering, ytor som har potential att användas på ett mer effektivt sätt. Hovsjö har endast två entréer och båda går under E20, Via Hovsjövägen genom tunnel och vid Tvetavägen under vägbro. Entréerna är inte tydliga och då stadsdelen inte är visuellt synlig från vägen, dels på grund av terrängen och dels på grund av tät vegetation, där bostadsområdet ligger inbäddat i grönska på en höjd, medför detta att såväl det fysiska avståndet som det mentala avståndet till Hovsjö upplevs som långt. Hovsjö är också svårorienterat för den som inte är en van brukare av området.

Via Tvetavägen och Gröndalsvägen nås Hovsjö från väster. Vägen har gång- och cykelbana som löper parallellt längs med del av vägsträckan. Cykel- och gångvägen in till Hovsjö viker upp från Tvetavägen och går genom en liten skogsdunge och når centrum genom gång- och cykel-tunnel under Gröndalsvägen. Trafiksepareringen är ett karaktäristiskt planeringsideal från den tid då området uppfördes och har fördelar ut trafiksäkerhetsperspektiv. Tyvärr finns även en problematik med upplevd otrygghet vid trafikseparerade stråk som går genom naturområden där belysningen inte upplevs som tillräcklig eller där sly skymmer sikten, likaså med gång- och cykeltunnlar, särskilt när det är mörkt. Via Hovsjövägen och Gröndalsvägen nås Hovsjö från Öster. Två av områdets större vägar, Gröndalsvägen och Granövägen, har försetts med nya gång- och cykelbanor som medför att den tidigare överdimensionerade körbanan minskar i bredd och blir mer trafiksäker då en minskad körbana gör det svårare för fortkörning. Björnövägen passerar Hovsjö centrum och längs med Hovsjöparken är vägen endast tillgänglig för busstrafik. Det medför att områdets centrala delar endast är tillgängligt för gång-, cykel- och till viss del kollektivtrafik. En ny på- och avfart från E20 till Tvetavägen studeras och det innebär förbättrade möjligheter vad gäller åtkomst till och från stadsdelen, nya arbetsplatsetableringar och potential till snabbare kollektivtrafik inom staden. Den nya kopplingen riskerar dock att fotgängare och cyklister behöver röra sig en ännu längre sträcka under infrastruktur än vad de gör idag och det kan därför påverka det mentala avståndet till stadsdelen negativt.

Delmål

3.1 Gång, cykel och ökad tillgänglighet för fler

Stadsdelens centrala delar ska endast vara tillgängligt för fotgängare och cyklister för färre trafikrörelser och en tryggare miljö. Parkering för personer med funktionsvariation, leveranser och servicetrafik ges undantag. Hovsjö ska erbjuda bra och trygga parkeringsmöjligheter för cyklar nära målpunkter samt service för cyklister så som pumpstation. Trafiksäkerhetsåtgärder i form av hastighetsdämpande åtgärder föreslås längs med Gröndalsvägen och Hovsjö centrum för tryggare passager över vägen. Områdets många gång- och cykeltunnlar behöver ses över för att göra det mer attraktivt att gå och cykla. Genom att prioritera framkomligheten för gång och cykel minskar risken för allvarliga trafikolyckor och främjar såväl trygghet som bättre folkhälsa. Cykeln ska prioriteras i planeringen av ny bebyggelse för att underlätta för fler att välja cykeln.

3.2 Resor till och från Hovsjö görs snabbt och lätt med kollektivtrafik

Hovsjö ska vara lättillgängligt genom pålitlig kollektivtrafik. Hållbara transportlösningar bidrar till ett mer effektivt resursutnyttjande. Den nya på- och avfarten till E20 kan på sikt bidra till minskad restid mellan stadens och regionens olika delar och Hovsjö. Besöksintensiva verksamheter och service så som förskolor och vårdcentral ska placeras nära kollektivtrafik för att underlätta för en hållbar vardag. En förtätning av bostäder och verksamheter i stadsdelen innebär att cirkulationsplatser i korsningarna Tvetavägen/Gröndalsvägen och Hovsjövägen/Gröndalsvägen kan komma att behövas för att hantera den ökade trafiken som förtätning medför men samtidigt säkerställa en fortsatt god kollektivtrafik.

3.3 Bil när det behövs, trygg och snygg parkering

Den nya på- och avfarten till E20 ger nya möjligheter för snabbare resor till och från Hovsjö och skapar dessutom förbättrade förutsättningar för nya arbetsplatsetableringar i stadsdelen. Bilparkering för verksamheter och service hänvisas till parkeringshus eller mobilitetshus, samt underliggande parkeringsgarage i Hovsjö centrum för en tryggare och mer attraktiv miljö samt ett mer effektivt markutnyttjande. Bilparkering för bostäder i flerbostadshus bör främst ske i under- eller bakomliggande garage. Infrastruktur för laddning av elfordon i området behöver byggas ut.

3.4 Attraktiva entréer och fler kopplingar över E20 för en mer sammanhängande stad

Entréerna till Hovsjö ska utvecklas och bli mer attraktiva med en tydligare annonsering av stadsdelen för att minska det mentala avståndet till Hovsjö. Fler kopplingar över E20 behöver också utredas för att minska den barriärefekt som E20 har men också det ökade trafikflöde som en ny motorvägsavfart kan medföra längs Tvetavägen och därmed riskera att påverka miljön för fotgängare och cyklister negativt. Barnkonventionen är lag och barnets bästa ska prioriteras i den framtida planeringen, det är därför viktigt att säkerställa ökade möjligheter för barn att röra sig mer trafikskyddat i staden.

Flex-parkering i Köpenhamn är en kreativ lösning för hur staden premierar cykelpendlare att komma nära viktiga målpunkter under arbetstid. Efter arbetstid fungerar ytan som bilparkering för exempelvis boendeparkering eller besöksparkering till bostäder.

4 Hovsjös stadsbyggnad och arkitektur utgår från en attraktiv och hållbar vardagsmiljö

Den fysiska miljön i Hovsjö ska vara attraktiv och underlätta för boende, brukare och besökare att leva ett hållbart vardagsliv. Området utvecklas och anpassas kontinuerligt efter stadsdelens behov, genom både strategisk komplettering samt varsam utveckling av befintliga kulturmiljöer och naturmiljön.

Flerbostadshusens växelvisa höjder om tre och åtta våningar är karaktärsskapande för stadsdelen.

Globala mål som berörs:

Syfte

En attraktiv stadsdel med upplevelserika och väl gestaltade miljöer som kan erbjuda ett gott vardagsliv är viktigt för att stärka Hovsjös roll som utpekad tyngdpunkt i Södertälje och samtidigt bidra till att hovsjöbor väljer att bo kvar i området samtidigt som nya boende och brukare lockas till stadsdelen.

Bakgrund

Hovsjö är ett av de sista så kallade miljonprogramsområden och byggdes i mitten av 70-talet. Området ligger på en platå och är inbäddat i variationsrik natur och med närhet till sjön Måsnaren. Stadsdelens placering bidrar också till att området upplevs som en isolerad enhet fränskild från Södertäljes stadsväv genom E20 som en barriär i norr och den omgivande naturen och topografin som förhindrar en visuell kontakt till stadsdelen. Begreppet kommer från tiden mellan 1965 och 1975 då det fanns ett bostadspolitiskt program om att bygga en miljon bostäder på tio år för att möta rådande bostadsbristen. Dåtidens stadsbyggnadsideal handlade mycket om att motverka den trångboddhet som fanns då och därför byggdes nya stadsdelar utanför staden där det fanns god tillgång på ren luft, ljus och vacker natur. Hovsjö centrum består av låga tegelvo-

lymer som är relativt slutna mot omgivningen och vänder sig istället mot Hovsjö torg och centrumstråket som går från gång- och cykeltunnel vid Gröndalsvägen till Hovsjöparken. Centrum innehåller endast verksamheter och service, med stora ytor för parkering och impedimentsytor mot Gröndalsvägen. Det medför att centrum blir öde när verksamheterna stängts. Hovsjös flerbostadshus flankerar Hovsjöparken och är placerade i grupper om fyra med två höga skivhus om åtta våningar och två lameller om tre våningar med gårdar som efterliknar naturen, något som brukar benämnas som hus i park. Grupperingarna med olika våningshöjder medför att husen får god tillgång till dagsljus, frisk luft och rekreationsytor, men nackdelen är att det kan vara oklart var gränsen går mellan den privata gården och det offentliga rummet. Byggnaderna är slutna på gavlarna, vilket bidrar till att det saknas utblickar mot gatorna Gröndalsvägen och Granövägen och inte heller mot Hovsjöparken, vilket underlättar för vandalisering då det saknas "ögon" mot dessa platser. Två radhusområden finns i stadsdelens södra respektive västra del som följer topografin. Bostadsutbudet domineras idag av lägenheter, men också mindre radhus. Fördelningen mellan hyresrätter och bostadsrätter har ändrats markant sedan 2018 genom försäljning av tidigare hyresrätter. Då få förändringar har skett i området sedan det uppfördes är området väldigt välbevarat och stor hänsyn behöver göras för att inte förstöra kulturmiljön i området, stadsdelens möjlighet till utveckling och expansion måste behöver också säkerställas i förhållande till kulturmiljövården.

Delmål

4.1 Levande centrum hela dygnet

Hovsjö centrum ska förtätas och mot kompletteras med bostäder för att säkerställa mer aktivitet och ökad mänsklig närvaro under fler timmar på dygnet. Fler människor och rörelser i Hovsjö centrum ger förutsättningar för ett bättre serviceunderlag, ett väl fungerande vardagsliv och fler möten mellan människor. Ny bebyggelse ska vända sig mot sin omgivning.

4.2 Hovsjö kopplas samman med Måsnaren

Hovsjös kontakt med Måsnaren ska förbättras både fysiskt genom tydligare stråk ner till vattnet och visuellt genom varsam gallring av träd i slänten.

4.3 Nya ansikten mot omgivningen

En förtätning av Hovsjö bör inte begränsas till det befintliga bostadsområdet. För att minska avståndet till intilliggande stadsdelar bör förtätning längs med Tvetavägen och Hovsjövägen studeras för att flytta ner entrén till området och skapa fler ansikten mot omgivningen.

4.4 Bevarande och utveckling av det moderna kulturarvet

Hovsjö är ett av de senast uppförda miljonprogramsområdena i Södertälje och ett välbevarat sådant, där flerbostadshusen är särskilt värdefulla som karaktärsbärare för området. Vilka förändringar och anpassningar som kan tillåtas inom det befintliga bostadsbeståndet ska utredas då flerbostadshusens sammanhållna uttryck är en viktig del av områdets kulturmiljö.

4.5 Fler boendeformer och ökad möjlighet till bostadskarriär i Hovsjö

Hovsjö ska vara en inkluderande stadsdel med goda bostadsmiljöer, bostadsgårdar och lägenheter för unga vuxna, såväl som för barnfamiljer och äldre. Det ska vara möjligt att bo kvar i stadsdelen och göra bostadskarriär. Nya boendeformer ska introduceras och få området att utvecklas genom exempelvis kollektivboende, byggemensskaper och kombinerad förskola och äldreboende. All nybyggnation bör ha ett långsiktigt perspektiv vad gäller flexibilitet, hållbara material och arkitektonisk utformning för att bli uppskattade tillägg i stadsdelen.

4.6 Arkitektur för samtid och framtid

Ny bebyggelse, stadsrum och platser blir både samtida och framtida tillägg som ska bidra till att skapa långsiktigt goda stadsmiljöer för Hovsjös medborgare. Kommande lager ska upplevas som intressanta och attraktiva även på lång sikt genom att byggnader och platser bidrar med intryck och upplevelser tack vare sin gestaltning och sitt innehåll. Genom att från början bygga med flexibilitet i åtanke, framför allt i bottenvåningarna, garanteras en högre anpassningsbarhet i byggnadsbeståndet och ges därmed en längre brukbar livslängd (se delmål 5.2). Gestaltningen ska ha sin utgångspunkt från de gåendes perspektiv, vilket innebär från ögonhöjd i ett långsamt tempo. Offentliga byggnader och platser ska vara en förebild i utvecklingen av goda stadsmiljöer i Hovsjö. Strukturplanen presenterar särskilt framtagna stadsbyggnadsprinciper för Hovsjö som ger vägledning och stöd för att bevaka stadsbyggnadsmässiga kvaliteter. Det är viktigt att ett driftekoniskt perspektiv finns med från planering och gestaltning till förvaltning för att säkerställa en långsiktig kvalitet och hållbar stadsbyggnad.

5 Hovsjö som resurssmart stadsdel

I Hovsjös ska den fysiska miljön främja hållbara lösningar vad gäller resurs- och energieffektivitet, de boende ska också ges goda förutsättningar för att utveckla mer hållbara vanor.

Globala mål som berörs:

Syfte

För att Hovsjö ska utvecklas till att bli en mer hållbar stadsdel så räcker det inte med hållbarhetslösningar och anpassningar på nya och befintliga byggnader, den fysiska miljön behöver också uppmuntra till ett hållbart beteende. Därför behöver det kartläggas vilka åtgärder som kan minska koldioxidavtrycket och stödja projekt som minskar användningen av material och produkter.

Bakgrund

Både bebyggelse, infrastruktur och offentliga ytor i Hovsjö behöver planeras för att vara rustade inför framtidens utmaningar avseende klimatförändringar, dagvattenhantering, resursutnyttjande och energiförbrukning. Även anpassningar på äldre byggnader kan behövas för att minska energianvändningen. Det är svårt att förutse hur vardagen kommer se ut i framtiden, därför är det viktigt med en flexibilitet i det byggda för att kunna göra anpassningar efter ändrade behov och på så sätt öka användningsgraden och minska behovet för rivning. En sådan flexibel åtgärd är förhöjda våningsplan i de nedre våningsplanen så en lokal kan användas för såväl kontor som verksamhet eller som bostad och därmed undvika att stå tom.

Nedskräpningen är ett av vår tids största samhällsproblem, så även i Hovsjö. Skräpet skadar djur och natur, förstör hav och vattendrag och kostar samhället väldigt mycket pengar. Skräpiga områden förknippas dessutom med otrygghet och människor vill inte bo i ett område där det är skräpigt eftersom det uppfattas som att de som bor där inte bryr sig. Om nedskräpningen minskas kan pengar sparas och investeras på annat håll. Det är därför viktigt att tänka om och börja se skräpet som en resurs.

Största problemet kring nedskräpning i Hovsjö är idag att hanteringen av hushållsavfall inte fungerar. Det måste finnas lösningar som funkar för alla och för de som inte har tillgång till bil. Därför är Hovsjö väldigt lämplig som stadsdel för att testa en ny form av lokal återvinningscentral med fokus på information, kunskapsspridande, innovation och att skapa nya arbetsplatstillfällen. Det finns en stor potential till beteendeförändring genom att till exempel lära sig sy om sin gamla skjorta, laga sin cykel, ta tillvara på gammal mat eller få hjälp med att renovera köksstolen. Måste stolen slängas eller går den att lagas, kan den bli snyggare med en annan färg eller klädsel? Stolen kanske kan uppskattas av någon annan eller byta den mot något annat? Istället för att konsumera nytt så kan vi byta eller hyra sånt som vi inte använder så ofta, så som festkläder eller verktyg.

Delmål

5.1 Inventera och ta tillvara på befintliga resurser vid rivning i Hovsjö

Det är viktigt att se det befintliga som en resurs. Vid rivning ska materialinventering göras för att utreda vad som går att återanvända och ges nytt liv. Material så som tegel och glas har en lång livslängd och är energikrävande vid nyproduktion. Genom att återanvända eller sortera material kan resursförbrukningen reduceras, samtidigt som miljöpåverkan från det avfall som uppkommer minimeras. Nya byggnader ska utformas så att de kan plockas isär och återanvändas.

5.2 Bygg flexibelt för långsiktig användning

Vid om-, till och nybyggnad bör en större generalitet i byggnader eftersträvas för ett ökat livscykelperspektiv. I nya byggnader bör de två nedersta våningarna ha en högre våningshöjd så de kan användas för såväl bostäder som lokaler för verksamheter eller kontor. Kontor och verksamheter kräver ofta mer ventilation, vilket gör det svårt att inhysa dem i dagens våningsplan avsedda för bostäder. Eftersom det är svårt att förutse hur framtiden kommer se ut är en ökad flexibilitet en möjlig resurs för att anpassa till kommande behov utan att behöva riva eller bygga nytt. Det hållbara är inte alltid det skräddarsydda, en generalitet som tillåter föränderlighet kan möta dagens såväl som framtidens behov.

5.3 Kommunicera och informera om effekterna av nedskräpning

Nedskräpningen i Hovsjö ska minska genom strategiska kommunikationsåtgärder, temporära åtgärder som exempelvis på ett lekfullt sätt kan stimulera fler att slänga mer eller genom events så som plogga. Det finns också en stor samverkanspotential mellan bostadsbolag, kommun och skola. Barnen är viktiga för att bryta dåliga mönster då de tar med sig värderingar och kunskap från skolan, men de är även en kommunikationskanal gentemot vuxna i sin närhet.

5.4 Bytes- och innovationshub för kunskapsspridning och lärande om återbruk

I Hovsjö ska det finnas en bytes- och innovationshub där det ska ges möjlighet att byta saker, hyra verktyg, få hjälp med att laga sina saker samt gå kurser om exempelvis renovering och hur vi minskar matsvinnet.

En sådan satsning kan också bidra till:

- att göra det enkelt att leva och bo i Hovsjö
- en mötesplats för både unga och gamla
- arbetstillfällen, arbetsträning och utbildning
- att stärka kommunens hållbarhetsarbete genom bland annat ökad återvinning, återbruk och minskade transporter.

5.5 Platser och byggnader som energiproducenter

I Hovsjö ska potentialen i förnybar energi tas tillvara.

Tekniska anordningar, exempelvis solceller, ska vara med som en förutsättning vid gestaltandet av byggnaden eller platsen. Det är eftersträvänsvärt att de tekniska lösningarna ska kunna tas bort eller ersättas med nyare teknik utan att detta påverkar byggnadens gestaltning och karaktär i stort.

6 Hovsjö utvecklas genom delaktighet och samverkan

Genom delaktighet, samverkan och tydlig kommunikation involveras dagens såväl som framtidens boende och brukare i Hovsjö till beslut som påverkar stadsdelens utformning och långsiktiga utveckling.

Foto från fokusgruppsdialogen med barn från årskurs 3 i Hovsjöskolan.

Globala mål som berörs:

Syfte

I utvecklingen av Hovsjö som en av Södertäljes utpekade tyngdpunkter eftersträvas delaktighet för de som bor i, arbetar i och besöker stadsdelen. Genom samverkan kan befintliga brister såväl som förväntningar och behov identifieras för dagens och framtidens hovsjöbor, brukare och besökare. Delaktighet ska inte missbrukas utan det ska finnas ett tydligt syfte och ramverk som anger vad medborgare kan påverka, annars kan leda till både dialogtrötthet och bristande förtroende för kommunen. Information och kommunikation om framtida planer och projekt som behöver olika delaktighetsformer ska vara tydlig och transparent för ett ökat förtroende till kommunen.

Bakgrund:

Strukturplanen utgör en startpunkt i en långsiktig utveckling av Hovsjö och kommer ligga till grund för den fortsatta planeringen. Under arbetets gång har fokusgruppsdialoger hållits under sena hösten 2018 och vintern 2019 med barn, unga tjejer, fastighetsägare, föreningar och näringslivet i Hovsjö centrum. Parallellt gavs samtliga hovsjöbor och de som arbetar och vistas i Hovsjö möjlighet att svara på en webbenkät som fanns tillgänglig via länk på kommunens hemsida. Även om det generellt sett var ett lågt deltagande kom värdefull kunskap om stadsdelens styrkor och brister fram och många idéer och förslag för områdets utveckling presenterades. Resultatet från dessa delaktighetsformer tillsammans med statistik, analyser och inventeringar ligger till grund för innehållet i strukturplanen. Målet är fortsatta deltagandeprocesser i nästa planeringsskede och en ökad samverkan mellan civilsamhället, näringsliv och kommunen som bjuds in till samarbete, delaktighet och dialog om den fortsatta planeringen och utvecklingen av Hovsjö.

Delmål

6.1 Transparens och tydlighet för ökat kommunalt förtroende

Stadsutveckling kan vara en långsam process som ofta tar flera år. Det är därför viktigt att de som är boende, brukare och besökare i Hovsjö kan följa den fortsatta processen och se vad som kommer hända i framtiden. Både planprojekt som ofta tar ett par år, men också kortare projekt som inte dröjer lika länge. Tydligheten och transparensen om vilka planer och projekt som kan bli aktuella i området och när är viktig för att få ett ökat förtroende för kommunen och på sikt bidra till ett ökat valdeltagande.

6.2 Samtal och samverkan för att adressera komplexa samhällsutmaningar

Stadsbyggnadsutveckling genom exempelvis nya byggnader, torg och parker kan bidra med mycket till ett område men vägen mot en attraktiv, trygg och välintegrerad stadsdel har också mer komplexa samhällsutmaningar som stadsplanering inte kan adressera. Kommunen behöver därför hitta nya former för att samverka med olika aktörer för att dels ta vara på lokala initiativ samt få en bättre förståelse för vilka behov och brister som finns just i Hovsjö. Det finns mycket att vinna genom ett ökat och kontinuerligt samarbete.

6.3 Stadsutveckling genom fortsatt delaktighet

Stadsbyggnadsprocessen är demokratisk, men den kräver ofta ett aktivt och frivilligt deltagande. Det kan därför vara svårt att säkerställa att alla grupper kommer till tals vid vanliga samrådsmöten. Därför kan riktad inbjudan till delaktighet i den fortsatta processen vara ett hjälpmedel för att få fler grupper att höras. Delaktighet kan se ut på flera olika sätt och beroende på målgrupp, projekt eller tidskedde kan vissa former vara mer lämpliga än andra. Exempel på delaktighetsformer kan vara dialoggrupp med representanter från boende, fastighetsägare och näringsliv som tillsammans med kommunen för kontinuerliga samtal om fortsatt utveckling. Eller medbestämmande genom rådslag eller omröstning som ger ett direkt inflytande på utvecklingen.

6.4 Åtgärdslista för utveckling utan behov av planändring

Strukturplanen ska sammanställa en åtgärdslista som en separat bilaga vars syfte är att lista möjliga åtgärder på kommunal mark som inte kräver planändring och som därför skulle gå att genomföra på kort tid. Åtgärdslistan kan ligga till underlag för budget och planering för flera förvaltningsenheter på kommunen. Flera åtgärder är lämpliga att bjuda in till delaktighet för att ge hovsjöbor möjlighet att direkt påverka sin närmiljö.

Strategier

Fem strategier har tagits fram som övergripande beskriver hur förtätningen och utvecklingen av Hovsjös bidrar till att uppnå visionen.

1 Hovsjö är välkomnande stadsdel – en inbjudande bostads-, arbets- och vistelsemiljö för ett gott vardagsliv

- Tydliggör entréerna in till Hovsjö
- Skapa attraktiva stråk och platser i anslutning till naturentréerna
- Öka orienterbarheten i området genom tydliga stråk och skyltning
- Utveckla publika platser längs med de fyra huvudstråken; centrumstråket, parkstråket, kunskapsstråket och sörmlandsleden (ser över namn)
- Utforma vistelsemiljöer med ett varierande innehåll som kan möta de olika behov som finns hos stadsdelens och stadens invånare.
- Utveckla lägen för handel, kontor och stadsliv längs med centrumstråket och nytt torg i centrum samt vid Hovsjös nya entré mot Tvetavägen
- Trygghets- och trivselskapande åtgärder längs med stråk och i den offentliga miljön är högt prioriterade för att fler ska vilja vistas och röra sig i det offentliga rummet

2 Hovsjö som växande tyngdpunkt i Södertälje – verka för ett ökat utbyte med omgivningen

- Skapa fler “ansikten” mot omgivningen för ökad visuell kontakt och minskat mentalt såväl som fysiskt avstånd
- Tydliga och fler kopplingar till staden minskar den fysiska segregationen
- Förbättra möjligheterna för gång-, cykel- och kollektivtrafikresande inom stadsdelen och till omgivningen genom trygg och attraktiv gestaltning
- Tillskapa och utveckla arbetsplatslokaliseringar i anslutning till ny entré vid Tvetavägen/Gröndalsvägen och i Hovsjö centrum
- Hovsjö och Måsnaren kan kopplas samman med den centrala staden genom en sociodukt över E20 som blir en förlängning parkstråket

3 Utveckling och utbyggnad i Hovsjö – identitet, potential och prioriteringar

- Värna områdets stadsdelspark, Hovsjöparken, som identitetsbärare för området och mötesplats för hovsjöborna
- Utveckla och komplettera det moderna kulturarvet med varsamhet
- Identifiera och säkerställ markreserver inom den redan ianspråktaga marken för framtida expansion så kan intilliggande värdefull naturmiljö med rödlistade arter, viktiga habitat och spridningssamband sparas och utvecklas
- Möjliggör för bostäder i centrum och mot naturen vilket ger fler rörelser och mer mänsklig närvaro för ökad upplevd trygghet

4 Sköna, gröna Hovsjö – en närmiljö och omgivning med möjlighet till rekreation och aktiviteter för såväl främjad folkhälsa som stärkta ekosystemtjänster och bevarade naturvärden

- Gång- och cykeltrafik prioriteras i centrala Hovsjö
- Socialt och ekologiskt värdeskapande utemiljöer säkerställs i parker och naturmiljön
- Förbättra tillgängligheten och skyltningen till olika motions- och rekreationsstråk för promenader och löpturer. Stråken kompletteras med mindre platser för vistelse och aktivitet, så som utomhusgym, naturlek och utsiktsplats.
- Vid utveckling av parker och stråk ska klimathänsyn och hänsyn till ekologiska värden tas.
- Parker och stråk ska gestaltas med klimathänsyn och hänsyn för ekologiska värden, dessa bör också kommuniceras till allmänheten för kunskapsspridning.
- Utveckla och förbättra tillgängligheten och attraktiviteten i miljöerna längs Måsnaren.
- Arkitekturen ska eftersträva att integrera grönska för att både stärka och utveckla grönstrukturen, habitat och spridningsvägar men också för att bättre kunna hantera klimatförändringar

5 Effektiv resursanvändning i Hovsjö – för en hållbar stadsdel och främja hållbara beteenden

- Byggnader ska utformas utifrån ett långsiktigt perspektiv där en hög generalitet och flexibilitet medför en mer effektiv användning över tid som kan anpassa sig efter framtida behov
- Kompletterande bebyggelse tillkommer främst längs med befintliga vägar för ett effektivt markutnyttjande.
- Ta hänsyn till klimatpåverkan vid utformningen av den byggda miljön. Minska biltrafiken och antalet markparkeringsplatser i centrum genom att hänvisa parkering till parkeringshus i centrum och parkeringsgarage i ytterområdena
- Skapa en innovationsarena för återbruk, återvinning och kunskapsspridning för att ta bättre hand om de resurser vi har i våra hem för minskad nedskräpning och konsumtion

Samhällsbyggnadskontoret, Södertälje kommun

Nyköpingsvägen 26, 151 89 Södertälje • 08-523 010 00 (vxl) • sbk@sodertalje.se • www.sodertalje.se